

Nr 339

Av herr Hjalmarson m. fl., *angående vissa ändringar i bestämmelserna om allmänna barnbidrag m. m.*

Fr. o. m. år 1958 utgår för varje barn under 16 år allmänt barnbidrag med ett belopp av 400 kr. per år. Bidraget är sedan föregående år höjt med 110 kr. För budgetåret 1958/59 beräknas anslagsbehovet till 734 milj. kr. Antalet bidragsberättigande barn beräknas i statsverkspropositionen till 1 835 000. Enligt våra beräkningar fördelar sig dessa på sätt framgår av följande sammanställning.

	Fullständiga familjer		Ofullständiga familjer	
	Antal barnfamiljer	Antal barn	Antal barnfamiljer	Antal barn
1 barn	460 000	460 000	68 000	68 000
2 »	309 000	618 000	19 000	38 000
3 »	114 000	342 000	5 000	16 000
4 »	40 000	160 000	2 000	8 000
5 » och flera	22 000	120 000	1 000	5 000
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	945 000	1 700 000	95 000	135 000

Det för budgetåret 1958/59 förordade anslaget å 734 milj. kr. ligger 202 milj. kr. högre än om bidraget bibehållits vid 290 kr. om året. Det är sålunda en högst betydande utgiftsökning som till fullo slår igenom under nästa budgetår.

I särskild motion till årets riksdag har vi pekat på att det statsfinansiella läget inför budgetåret 1958/59 är i hög grad oroande. Det framgår redan av nu föreliggande preliminära budget, att utgifterna å driftbudgeten är så stora att de med säkerhet inte kommer att kunna täckas av löpande inkomster. Att i en för landet högst ansträngd creditsituation och med en statsskuld som under innevarande månad nått över 20 000 milj. kr. behöva verkställa upplåning t. o. m. för att täcka driftbudgeten skulle leda till direkt farliga konsekvenser. Det skulle innebära uppladdning till en ny engångsinflation. Resultatet härav skulle inte bara bli ett undergrävande av utgående sociala förmåner utan framför allt skulle arbetsinkomsternas värde sjunka. Förlusterna skulle i betydande utsträckning gå ut över barnfamiljerna, som har ett stort behov av oundgängligen nödvändiga konsumtionsvaror och därför är särskilt känsliga för prisstegringar.

I detta läge är en sänkning av den statliga utgiftsnivån ofrånkomlig, om man vill försöka hejda inflationen och vad därav följer. Det räcker icke heller med smärre nedskärningar eller prutningar på områden som inte anses särskilt betydelsefulla. Skall man komma till verkliga resultat, får man inte låta hejda sig inför nödvändigheten att ompröva redan fattade beslut och intagna ståndpunkter. Även utgiftsändamål som från olika synpunkter kan te sig högst önskvärda måste angripas.

I denna situation har vi funnit oss böra ta upp frågan om allmänna barnbidrag till förnyad prövning. Vi har ansett oss stå inför nödvändigheten att förorda ett avskaffande av barnbidraget för det första barnet i varje familj. Vi är inte främmande för att detta i förstone kan innebära ett ganska betydande ingrepp i barnfamiljernas ekonomi. I längden måste det emellertid för barnfamiljerna vara ett än angelägnare intresse att penningvärdet bevaras. Penningvärdeförsämringen behöver med dagens genomsnittliga familjeinkomst endast gå upp till några procent för att ett barnbidrag skall vara uppätet. Kan man genom att minska statens utgifter i tillräckligt betydande grad bidra till att penningvärdet bevaras — och här skulle ett borttagande av barnbidraget för det första barnet spela en betydande roll — blir fördelen härav för barnfamiljerna större än den förlust borttagandet av bidraget för det första barnet medför för dem.

Trots detta är det angeläget att se till att åtgärden inte ens övergångsvis medför en alltför stor påfrestning för familjer med många barn. Ett förhållandevis högre bidrag per barn när det gäller dessa kan därför vara motiverat. Detta är fallet i ett flertal andra länder. Enligt vår mening bör bidraget utgå med 400 kr. för andra barnet i en familj, med 500 kr. för tredje barnet och med 600 kr. för varje ytterligare barn. Det sammanlagda barnbidraget skulle alltså få följande storlek.

	Enl. gällande ordning, kr.	Enl. vårt förslag, kr.
1 barn	400	0
2 »	800	400
3 »	1 200	900
4 »	1 600	1 500
5 »	2 000	2 100
6 »	2 400	2 700

Som synes innebär vårt förslag att de barnrikare familjerna får ett bättre stöd än för närvarande.

Håller man sig till de fullständiga familjerna, torde man kunna hävda den uppfattningen att i dagens inkomstläge föräldrarna i de allra flesta fall har möjligheter att själva ta hand om försörjningen av ett barn. I fråga om de ofullständiga familjerna kan möjligheterna härtill vara mindre. Särskilt torde detta gälla ensamma mödrar. Deras förmåner har vi inte velat försämma även om endast ett barn funnits i familjen. För att emellertid inte behöva

ha olika bestämmelser i lagen om allmänna barnbidrag i fråga om barn i fullständiga och i ofullständiga familjer förordar vi att för första barnet särskilt barnbidrag å 400 kr. skall utgå till de ofullständiga familjerna enligt lagen om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn. Detta bidrag skall icke behövsprövas och ej heller påverka övriga förmåner enligt denna lag.

Detsamma bör enligt vår mening gälla beträffande familjer där föräldrarnas huvudsakliga inkomst är ålderspension, invalidpension eller sjukpension enligt lagen om folkpensionering.

De här framlagda förslagen skulle minska statens kostnader för allmänna barnbidrag med ca 375 milj. kr. om året. Å andra sidan skulle de öka statens kostnader för de särskilda barnbidragen med ca 45 milj. Totalt skulle alltså kostnaderna minska med ca 330 milj. kr.

I samband med införandet av barnbidrag 1947 beslöts, att de tidigare vid beskattningen utgående *barnavdragen* skulle avskaffas. Sverige kom däri- genom att bli det enda land där en differentiering av inkomstskatten med hänsyn till försörjningsbörd för barn inte gjordes. Motiveringen var bl. a. den att barnfamiljer med lägre inkomster inte hade möjlighet att utnyttja barnavdragen.

Förhållandena är nu helt annorlunda. Det skulle nu vara ytterst få familjer som inte vid beskattningen skulle helt kunna tillgodogöra sig en rätt till barnavdrag, d. v. s. till högre ortsavdrag än barnlösa makar. Det måste anses såsom en stor orättvisa mot barnfamiljerna att de icke äger rätt till högre ortsavdrag än barnlösa trots att »existensminimum» givetvis ligger högre för en barnfamilj och stiger med antalet barn. Den inkomst som helt saknar skattekraft är otvivelaktigt större för barnfamiljerna. Ortsavdragen är avsedda att undantaga sådan inkomst från beskattning. I ett system som bygger på skatteförmågeprincipen borde därför en variation av ortsavdraget bl. a. med hänsyn till förekomsten av barn vara ofrånkomlig.

I princip är vi beredda att förorda ett fullständigt återinförande av barnavdrag. Vi anser också att detta bör tillämpas vid såväl den statliga som den kommunala beskattningen. Med hänsyn till det ansträngda budgetläget och då ytterligare belastning på kommunerna i ett läge där de kommunala ortsavdragen just höjts i nivå med de statliga synes böra undvikas, har vi emellertid sett oss nödsakade att moderera vårt förslag. För närvarande föreslår vi därför endast att ett för alla barnfamiljer — fullständiga och ofullständiga — lika stort avdrag på 500 kr. införes vid den statliga beskattningen. När det statsfinansiella läget tillräckligt förbättras, har vi för avsikt att fullfölja denna linje.

Ett genomförande av detta förslag torde leda till ett inkomstbortfall för staten ej överstigande 75 milj. kr. för helt år räknat. Vi lägger fram vårt förslag härutinnan i särskild skattemotion.

I vissa författningar är rätten till skatteavdrag av olika slag knuten till rätten till barnbidrag. Den omständigheten att enligt vårt förslag barnbi-

drag ej skall utgå för första barnet skall givetvis icke påverka skattskyldigs avdragsrätt. Ett bifall till vårt förslag kräver därför vissa författningsändringar. Vi hemställer att vederbörande utskott framlägger förslag till behövliga ändringar.

Under återopande av vad ovan anförts hemställas,
att riksdagen måtte antaga följande

1) *Förslag*

till

Lag om ändring av 1 § lagen om allmänna barnbidrag den 26 juli 1947.

Härigenom förordnas att 1 § lagen om allmänna barnbidrag den 26 juli 1947 skall erhålla följande ändrade lydelse.

1 §.

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag. Oavsett att barn enligt vad nedan sägs med hänsyn till sin ålder skulle vara bidragsberättigande, skall bidrag likväl ej utgå för detta i familj med endast ett bidragsberättigande barn. Ej heller skall, då i familj finnas flera sådana barn, bidrag utgå till det äldsta av dessa.

Bidraget utgår med 400 kronor om året för näst äldsta barnet, med 500 kronor om året för det därefter följande samt med 600 kronor om året för ett vart ytterligare barn i samma familj.

Bidrag skall i övrigt utgå i enlighet med vad nedan närmare stadgas.
Allmänt barnbidrag — — — i riket.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1958.

2) *Förslag*

till

Lag om ändringar i lagen den 26 juli 1947 om särskilda barnbidrag till änkers och invaliders barn.

Härigenom förordnas att 1 och 5 §§, 6 § 1, 3 och 4 mom. 7, 10, 12, 15 och 19 §§ lagen den 26 juli 1947 om särskilda barnbidrag till änkers och invaliders m. fl. barn skola erhålla följande ändrade lydelse.

1 §.

Till uppehälle — — — särskilt barnbidrag.

Icke behovsprövat särskilt barnbidrag utgår med 400 kronor för barn och år, såvida barnet icke är berättigat till allmänt barnbidrag och

- 1) barnets föräldrar avlidit;
 - 2) barnets vårdnadshavare, om denne icke är särskilt förordnad förmyndare, är ogift och med barnets fader icke sammanboende kvinna, änka, änklings, fränschild, hemskild eller gift och på grund av söndring i äktenkapet levande åtskild från andra maken;
 - 3) barnets vårdnadshavare är särskilt förordnad förmyndare, och skyldighet att underhålla barnet åvilar person som ovan vid 2. omförmäles; eller
 - 4) för barnet utgår behovsprövat särskilt barnbidrag.
- Behovsprövat särskilt barnbidrag utgår, där ej annat följer av vad nedan sägs, med 600 kronor för barn och år.

5 §.

Behovsprövat särskilt barnbidrag utgår, där ej — — — av föräldrarna. Har barnet inkomst, som ej härrör från dess eget arbete och som helt eller i mera väsentlig mån kan anses täcka kostnaden för dess uppehälle och uppfostran, skall behovsprövat särskilt barnbidrag antingen ej utgå eller ock nedsättas efter vad som finnes skäligt. Såsom inkomst — — — enligt bidragsförskottslagen.

6 §.

1 mom. Behovsprövat särskilt barnbidrag utgår jämväl, där ej — — — tre år.

Barnbidrag enligt — — — utgiva underhållsbidrag.

3 mom. För barn som avses i 1 mom. skall enligt vad nedan sägs behovsprövat särskilt barnbidrag minskas med hänsyn till försörjarens årsinkomst. Såsom försörjare — — — om barnet.

Om försörjaren åtnjuter folkpension eller uppbär hustrutillägg eller skulle ägt erhålla sådan förmån, därest ej hans årsinkomst uteslutit honom från rätten därtill, skall vad i lagen om folkpensionering är stadgat rörande minskning av folkpension på grund av den pensionsberättigades årsinkomst gälla även i fråga om minskning av behovsprövat särskilt barnbidrag; dock skall — — — med barn.

I annat fall än som avses i föregående stycke minskas behovsprövat särskilt barnbidrag med en tredjedel av försörjarens årsinkomst i vad den överstiger 2 400 kronor och med ytterligare en tredjedel i vad överstiger 3 300 kronor. Är försörjaren — — — 4 200 kronor.

Finns, då — — — varje barn.

Är den, vars inkomst skall läggas till grund för beräkandet av barnbidrag, underhållsskyldig mot barn under sexton år som icke är berättigat till behovsprövat särskilt barnbidrag, skall vid — — — sådant avdrag.

4 mom. Har barn inkomst, som ej härrör från dess eget arbete, skall behovsprövat särskilt barnbidrag minskas med nämnda inkomst i vad den överstiger 200 kronor för år. Kan barnet — — — å barnbidraget.

7 §.

För barn, som är adopterat, utgår särskilt barnbidrag endast om barnet i sin egenskap av adoptivbarn enligt bestämmelserna i 1 § eller nedan i denna paragraf är berättigat till sådant bidrag.

I fråga — — — mellan makarna.

För annat adoptivbarn än i andra stycket avses utgår behovsprövat barnbidrag:

1. enligt — — — mannen avlidit.

I fall — — — barnets försörjare.

Där ej särskilda omständigheter till annat föranleda utgår icke behovsprövat barnbidrag av den anledningen att adoptant eller adoptants make åtnjuter folkpension med mindre adoptionen skett minst två år före den dag då pensionen söktes.

10 §.

Har i fall då behovsprövat särskilt barnbidrag utgått för barn, adoptivbarn eller styvbarn till någon, som uppburit invalidpension eller sjukpension enligt lagen om folkpensionering, folkpensionen indragits enligt 14 § 1 mom. första stycket nämnda lag eller den för sjukbidrags åtnjutande bestämda tiden gått tillända, må, där särskilda skäl föreligga, behovsprövat barnbidrag med efter hand nedsatt belopp utgå under ytterligare högst ett år. Ej må — — — sexton år.

12 §.

Den som uppbär icke behovsprövat särskilt barnbidrag, är pliktig att till pensionsstyrelsen eller pensionsnämnd utan oskäligt dröjsmål anmäla om förutsättning för bidrag icke längre är för handen.

Den vars — — — till barnet.

Har barn särskilt förordnad förmyndare, åligger det denne att göra anmälan som i föregående stycke sagts, om barnets — — — eller adoptant.

Uppbäres behovsprövat barnbidrag av myndighet eller annan person än ovan avses, är jämväl sådan myndighet eller person anmälningskyldig.

15 §.

Ansökning om icke behovsprövat särskilt barnbidrag skall göras hos pensionsnämndens ordförande i det pensionsdistrikt där barnet är kyrkobokfört.

Ansökning om behovsprövat särskilt barnbidrag skall göras:

1. om — — — blivit mantalsskriven.

Finnes ej — — — stadigvarande vistas.

Ansökning om icke behovsprövat särskilt barnbidrag göres av barnets vårdnadshavare. Äro vårdnadshavarna två, må ansökningen göras av den ene.

Ansökning om behovsprövat särskilt barnbidrag göres, då särskilt för-

ordnad förmyndare finnes, av denne och eljest av den vars inkomst enligt 6 § 3 mom. eller 7 § fjärde stycket skall ligga till grund för beräkning av bidraget.

Har barnavårdsman förordnats för barnet, vare ock denne behörig att göra ansökning om särskilt barnbidrag.

Ansökning, som — — — å denne.

Vid ansökningen — — — skäl godtaga.

Vad sålunda — — — sådant bidrag.

19 §.

Kommun skall för varje kalenderår bidra till kostnaderna för behovsprovade särskilda barnbidrag med viss andel, motsvarande tre — — — finnes, vistelseort.

Angående beräkningen — — — folkpensioneringen stadgas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1958.

Stockholm den 26 januari 1958

Jarl Hjalmarson

Einar Hægglom

T. G. von Seth

Martin Skoglund

Ernst V. Stazäng

Leif Cassel

Carl Östlund